

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету

30 серпня 2024 року,

протокол № 2

Ректор, голова вченої ради університету,
доктор юридичних наук, професор

Олег ОМЕЛЬЧУК

30 серпня 2024 року

м.п.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ НАУКОВЦЯ»

для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок галузі знань 07 Управління та адміністрування

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри мовознавства,
кандидатка філологічних наук _____ Юлія СТЕПЧУК
25 серпня 2024 року

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри мовознавства
26 серпня 2024 року, протокол № 1

Завідувачка кафедри,
докторка педагогічних наук, доцентка _____ Ольга НАГОРНА
26 серпня 2024 року

Деканеса факультету управління та економіки,
кандидатка економічних наук, доцентка _____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО
29 серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року, протокол № 1

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка _____ Ірина КОВТУН
29 серпня 2024 року

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 3
2. Заплановані результати навчання	– 4
3. Програма навчальної дисципліни	– 6
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 13
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 13
4.2. Аудиторні заняття	– 14
4.3. Самостійна робота	– 14
5. Методи навчання та контролю	– 14
6. Схема нарахування балів	– 15
7. Рекомендована джерела	– 15
7.1. Основні джерела	– 15
7.2. Допоміжні джерела	16
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 17

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 07	Управління та адміністрування
2. Код і назва спеціальності	– 072	Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
3. Спеціалізація	–	немає
4. Назва дисципліни	–	Культура мовлення науковця
5. Тип дисципліни	–	Обов'язкова
6. Код дисципліни	–	ОК4
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	–	третій
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	–	доктор філософії
9. Курс	–	перший
10. Семестр	–	другий
11. Обсяг вивчення дисципліни:		
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3 / 90	
2) денна / заочна форма навчання:		
аудиторні заняття (годин)	– 14	
% від загального обсягу	– 15,5	
лекційні заняття (годин)	– 6	
% від обсягу аудиторних годин	– 43	
практичні заняття (годин)	– 8	
% від обсягу аудиторних годин	– 57	
самостійна робота (годин)	– 76	
% від загального обсягу	– 84,5	
12. Форма семестрового контролю	–	Залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:		
1) попередні дисципліни		ОК 3. «Академічне письмо іноземною мовою», ОК 5 «Управління науковими проєктами»,
2) супутні дисципліни		-
3) наступні дисципліни		ОК 7 «Методологія наукової та педагогічної діяльності», ОК 8 «Академічна доброчесність та захист права інтелектуальної власності»,

14. Мова вивчення дисципліни

ВК 14 «Методологія викладання фінансових дисциплін»,
ВК 15 «Психологія та педагогіка в освітньо-науковій діяльності».
Українська.

2. Заплановані результати навчання

<p>Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни</p>	<p>Загальні компетентності: ЗК 03. Здатність працювати в міжнародному контексті. Спеціальні компетентності (СК). СК 03. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, опрацьовувати та ефективно використовувати наукову літературу за напрямом досліджень.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПР 03. Обґрунтовувати актуальність досліджень, можливість досягнення поставлених цілей з урахуванням наявних ресурсів, формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати аналізу наукових літературних джерел, економіко-математичного моделювання, аргументувати висновки за результатами досліджень. ПР 06. Вільно презентувати та обговорювати результати своєї наукової діяльності державною та англійською мовами в усній та письмовій формах, шляхом підготовки наукових публікацій і виступів на наукових заходах, розуміти іншомовні професійні, наукові та навчальні публікації з відповідної тематики.</p>

<p><i>Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:</i></p>	
<p>1. Знання (здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо))</p>	
1.1)	визначати понятійний апарат специфічні риси писемної та усної форм наукового стилю української літературної мови, основні жанрові різновиди наукового стилю, традиційні стильові ознаки української наукової мови, короткі відомості з історії становлення і розвитку наукового стилю української мови;
1.2)	Глумачити мовні засоби організації наукової інформації в науковому тексті, обов'язкові вимоги до оформлення посилань, цитат, списку використаних джерел, мовні кліше для написання наукової статті, анотації, рецензії та відгуку;
1.3)	визначати поняття культури наукової мови та мовну норму;
1.4)	пояснювати структуру наукового дискурсу;
1.5)	знати основні семантичні та прагматичні аспекти наукової мови;
1.6)	описувати основні універсальні та етноспецифічні аспекти мовного спілкування.
<p>2. Розуміння (здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</p>	

2.1)	вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань під час розмовного дискурсу;
2.2)	усвідомлювати основні види, форми, моделі та структурні елементи комунікації;
2.3)	розуміти національні особливості вербальної та невербальної комунікації та соціокультурні закономірності;
2.4)	пізнати особливості комунікації в сучасному світі;
2.5)	обговорювати важливість вивчення феномена мовного спілкування;
2.6)	обговорювати особливості професійного використання основних принципів, правил й конвенцій безконфліктного спілкування;
2.7)	з'ясувати основні завдання комунікатора.
3. Застосування знань <i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>	
3.1)	застосовувати на практиці отримані теоретичні знання;
3.2)	кваліфіковано вести бесіду у діловій сфері спілкування;
3.3)	робити аналіз розмовного дискурсу;
3.4)	аналізувати аспекти мовної комунікації;
3.5)	долати бар'єри міжкультурної комунікації, уникати комунікативних хиб;
3.6)	використовувати на практиці мовні тактики у монологічній та діалогічній мові.
4. Аналіз <i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>	
4.1)	розрізняти наукову мову, мовлення, комунікацію як лінгвістичні явища;
4.2)	встановлювати референтні зв'язки між науковими висловлюванням та наміром мовця;
4.3)	використовувати відповідні дейктичні елементи у висловлюваннях та встановлювати взаємовідповідності між дейксисом у мові;
4.4)	вирізняти різні максими принципу кооперації та підбирати відповідні комунікативні маркери та хеджи.
5. Синтез <i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>	
5.1)	мати лінгвістичне розуміння природи та закономірностей функціонування наукового комунікативного акту;
5.2)	аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють;
5.3)	збирати фактичний матеріал з пропонованої теми (основні поняття, теорії та концепції), уміти застосовувати його у професійній діяльності.
6. Оцінювання <i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>	
6.1)	оцінювати підходи до вивчення і моделей наукової комунікації;
6.2)	оцінювати основні моделі процесів наукового дискурсу;
6.3)	оцінювати комунікаційну тактику і стратегію.
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатомірності та альтернативності сучасної культури)</i>	
7.1)	використовувати сучасні вебтехнології і мультимедійні засоби у формі онлайн- дискусій, онлайн-презентацій;
7.2)	створювати наукові проекти з пропонованих тем;
7.3)	брати участь у розробці групових комунікаційних проєктів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Наукова комунікація як складова наукової діяльності

Тема 1.1. Мовна особистість науковця-дослідника в соціокультурній парадигмі XXI ст.

Наука як феномен культури, пріоритети початку третього тисячоліття. Цінності наукової діяльності. Культурологічний, антропоцентричний підходи до науково-дослідницької діяльності. Мова професійної діяльності людини.

Про функціонування державної мови в науковій сфері. Мовна особистість науковця. Вимоги до особистості науковця: наукова послідовність, інтелектуальна незалежність, наукова одержимість, наполегливість, нестандартність мислення, антипатія до догматизму і суб'єктивізму, наукова скромність, наукова коректність, стриманість, терпимість, комунікабельність, критично-рефлексивний стиль наукового мислення, наукова дисципліна, наукова толерантність.

Основні соціальні фактори впливу на формування української мовної особистості науковця. Вияв рівнів мовної культури науковця (рівня мовної правильності, інтеріоризації, насиченості мовою, адекватного вибору, володіння фаховою метамовою (за класифікацією Л.І. Мацько).

Мовно-фахові компетенції молодого дослідника. Мовно-комунікативна компетенція молодого дослідника як сукупність особистісних властивостей, мовних знань і вмінь, рис мовця, що складають прагматикон, комунікативних потреб, настанов, професійно-комунікативних умінь особистості спілкуватися в типових умовах професійної діяльності. Мовні здібності, мовне чуття, мовний смак. Мовно-термінологічна компетенція.

Дослідницька компетенція як сукупність умінь виконувати пошукове, наукове, експериментальне дослідження. Складові дослідницької компетенції: Мовно-інформаційна компетенція дослідника. Словники, довідникові матеріали, бібліотека фахової літератури – невід'ємна складова професійного кола майбутнього дослідника. Робота з інформаційно-пошуковими системами і каталогами бібліотек. Продуктивність сприйняття, осмислення інформації. Лексикографічна компетенція як сукупність загальних і спеціальних теоретичних знань, умінь і навичок роботи зі словниково-довідковими виданнями з науково-дослідною метою. Електронна енциклопедична і словникова література. Інтегрована лексикографічна система "Словники України" українського мовно-інформаційного фонду.

Тема 1.2. Науковий стиль української мови: загальна характеристика і специфічні риси.

Мета, завдання, сфера використання, основні функції наукового стилю. Підстили наукового стилю. Традиційна класифікація підстилів і їх жанрові різновиди. Власне науковий підстиль і його жанри: наукова стаття, наукова монографія, кваліфікаційна (дисертаційна) робота. Навчально-науковий підстиль і його жанри: лекції, навчально-методичні видання (підручники, посібники, навчально-методичні збірники, конспекти, хрестоматії тощо). Науково-популярний підстиль і його жанри. Науково-діловий підстиль і його жанри: технічна документація (контракти та інструкції для підприємств, резюме, повідомлення про дослід, інструкція, науковий звіт, аналітична записка, службовий лист, устав, положення). Науково-інформативний підстиль і його жанри: реферат, реферативний огляд, анотація, патентний опис. Науково-довідковий підстиль і його жанри: словники, довідники, каталоги. Термінологічний словник. Наукова замітка, наукова рецензія, відгук. Науковий огляд, науковий портрет, наукова біографія та ін.

Традиційні стильові ознаки наукової мови (абстрагованість, інформаційна насиченість, ясність і об'єктивність викладу, конкретність, логічна послідовність, монологічний характер викладу, діалогічність, лінійність, точність і однозначність, лаконічність, доказовість, переконливість, аналіз, синтез, аргументованість,

нейтральність, безособовість та ін.). Образність та експресивність у науковому стилі.

Жанри усного наукового мовлення: діалогічні (дискусія, дебати, полеміка), монологічні (доповідь, лекція, повідомлення, звіт).

Комунікативні цілі і завдання усного наукового мовлення: повідомлення, переконання, схвалення, обговорення, пояснення.

Тема 1.3. З історії становлення і розвитку наукового стилю української мови.

Розширення сфери діяльності людей як умова виникнення наукового стилю. Елементи наукового стилю української мови в давній книжній українській мові. Наукові твори Київської Русі. Збагачення тематики наукових творів з філософії, риторики, історичної мемуаристики в кінці XVI – на початку XVIII ст. Розширення жанрового спектру (трактати, описи дослідів, огляди з певної галузі науки, літописи, хроніки та ін.). Наукові твори Острозької, Києво-Могилянської академії. Особливості українського наукового тексту кінця XIX – початку XX ст.: полемічність, діалогічність, образність, комунікативно-прагматичні складові наукового викладу. Діяльність Наукового товариства імені Тараса Шевченка: формування української наукової термінології. Мовна особистість ученого певної історичної епохи. Духовна енергія, життестійкість, талановитість самобутньої натури, установка на діалогове начало. Новий стиль наукового мовлення у праці «Із секретів поетичної творчості» І.Франка. Домінант наукової творчості у мовознавчих студіях О.Потебні, М.Драгоманова. «Десять заповідань простого писання і редагування» І.Огієнка. «Уваги до сучасної української літературної мови» О.Курило. Діяльність Термінологічної комісії при Українській академії наук. Вироблення української спеціальної термінології в Інституті української наукової мови.

Розвиток української наукової мови на сучасному етапі. Українська наукова мова у працях мовознавців і термінологів К.Городенської, С.Єрмоленко, С.Караванського, Т.Кияка, О.Кочерги, М.Кратка, Л.Мацько, Н.Непийводи, В.Перхач, Л.Полюги, О.Пономаріва, Р.Рожанківського, О.Сербенської, Л.Симоненко та ін.

Роль і місце лексикографії в розвитку наукової української мови. Міжнародні та всеукраїнські наукові конференції з проблем української науково-технічної термінології.

Тема 1.4. Мовні особливості української наукової мови

Фонетико-інтонаційні особливості усної форми наукового стилю. Комунікативні властивості наукової мови (повна вимова звуків, переважно розповідна інтонація, уповільнений темп мовлення).

Лексика наукового стилю. Широке використання слів з абстрактним значенням, термінологічної лексики, запозичених слів. Уживання слів у прямому значенні. Відсутність розмовних просторічних слів, слів з емоційно-експресивним забарвленням. Наукова і технічна термінологія. Основні вимоги до термінів: точність, асоціативність, варіативність та ін. Особливості синонімії у термінології. Відмінність термінів від професіоналізмів і професійних жаргонізмів. Українські відповідники до запозичених термінів. Фразеологізована термінологія і кліше. Лексичні засоби наукового стилю (лексичний повтор, синонімічна заміна, анафора, протиставлення).

Словотворчі елементи в термінах: широке використання віддієслівних іменників, складних і складноскорочених слів.

Морфологія наукового стилю. Абстрагований характер викладу (іменники з абстрактним значенням, віддієслівні іменники, форма множини іменників з речовинним значенням та ін.). Перевага відносних прикметників. Аналітична форма вищого і найвищого ступенів порівняння якісних прикметників. Особливості уживання займенників у науковому стилі. Інформаційне навантаження особових дієслів, стійких дієслівно-іменникових сполук, дієслівних форм у наукових текстах. Функціональний діапазон сполучників і прийменників (видільні або обмежувальні частки, градаційні, приєднувальні, зіставні сполучники, обмежувально-видільні

прийменники). Використання самостійних частин мови в ролі прийменників і сполучників.

Синтаксис наукового мовлення. Стилiстична функція рiзних видiв простого i складного речення в науковому стилi. Активнi конструкції речення. Пасивнi конструкції на -но, -то на означення результативностi. Особливостi вживання складносурядних i складнопiдрядних речень у науковому стилi. Форми передачі чужої мови (пряма, непряма мова, цитата) у науковому стилi. Текст або надфразна синтаксична єднiсть у науковому стилi. Синтаксичнi особливостi усної форми наукового стилю мовлення: спрощення синтаксису, використання елементiв дiалогу.

Типовi порушення норм наукового стилю: порушення послiдовностi i логiки викладу, недоречне використання засобiв iнших стилiв мовлення, мовленнєва надлишковiсть. Спеціальнi графічні засоби: формули, таблиці, схеми, графіки, креслення.

Змістовий модуль 2

Культура писемного наукового мовлення

Тема 2.1. Наукові тексти рiзних жанрiв: властивостi i структурно-смысловi компоненти

Науковий текст як комунікативний блок. Структурні елементи наукового тексту. Причиново-наслідковi зв'язки між компонентами. Функції структурних елементiв наукового тексту (пояснення, обґрунтування, уточнення, доповнення, унаочнення та iн.). Аспекти розгляду наукового тексту: змістовий, структурний, прагматичний. Типи інформації: змістовно-фактуальна, змістовно-концептуальна, змістовно-підтекстова. Властивостi наукового тексту: зв'язнiсть (єднiсть теми, змісту, оцінки змісту, композиції, зв'язок речень, абзацiв), цільнiсть на рiвнi змісту, функції, форми, наявнiсть меж тексту (початок i кiнець), логiчнiсть. Рiзновиди наукових текстiв: академічні, навчальнi, енциклопедичнi тексти. Власне науковi тексти: науково-теоретичнi i науково-експериментальнi. Принципи вiдбору наукових текстiв: принципи змістовної насиченостi, наукової iнформативностi, новизни, змістової закінченостi, доступностi, проблемностi.

Тема 2.2. Композиція писемного наукового тексту

Технологія аналізу наукового тексту. Поняття композиції в науковому тексті. Основні компоненти композиції. Поділ тексту на абзаци. Абзац як архітектонічна одиниця наукового тексту. Структурні, або композиційні види абзацу. Смыслова закінченість абзацу. Класична форма абзацу: формулювання теми, її розробка, висновки. Єднiсть змісту i логiчна послiдовнiсть викладу. Зв'язок речень в абзаці i в тексті. Типи зв'язку: ланцюгова i паралельна. Засоби зв'язку: лексичний повтор, займенниковий повтор, синтаксичний повтор. Смысловий аналіз речення. Роль першого речення в абзаці. Iнформативний центр речення. Розташування нової інформації.

Культура читання наукового тексту. Професійне читання наукового тексту. Iнформаційно-пошукове, аналітико-критичне, творче читання наукового тексту. Види інформаційно-пошукового читання: *бiблiографiчне* (ознайомлення з бiблiографiчною інформацією, бiблiографiчний опис джерел, складання списку лiтератури), *переглядове*, (видiлення тематичних слiв), *ознайомлювальне, вивчальне*. Особливостi аналітико-критичного читання (постановка питань, сортування матерiалу пiд певним кутом зору, коментарі до фрагментiв тексту, рецензування тексту). Виховання читацької культури. Операції читання: сприйняття елементiв друкованого тексту; декодування (розуміння), первинна мислительна обробка та iнтерпретація вилученої інформації. Аудіювання наукового тексту. Способи аудіювання: зосереджене, уважне, неуважне. Види аудіювання: *не рефлексивне* (уміння уважно слухати), *рефлексивне* (активне втручання в мовлення спiвбесiдника, створення сприятливих умов для спiлкування).

Операційна обробка наукового тексту: поділ тексту на смыслові частини, сортування смыслових частин за їх значенням, групування їх за певними ознаками,

виділення існуючих між ними залежностей); співвідношення вилученої інформації з існуючими знаннями; «згортання» інформації, зведення її до основних положень. Виписки, помітки в науковому тексті. Використання словників і довідкової літератури в роботі з науковим текстом.

Способи викладу в науковому тексті: опис, міркування, розповідь, повідомлення. Їх мета, структурні компоненти, мовні особливості. Наукові тексти-міркування і тексти-докази: семантико-стилістичне розмежування. Індуктивно-дедуктивний і дедуктивно-індуктивний виклад. Міркування-визначення, міркування-порівняння, міркування-доказ і міркування загального типу. Тези та їх види: прості, основні, складні, похідні, оригінальні. Структура тез: вступ (теза); основна частина; висновки.

Конспектування наукових джерел. Конспект як аналітико-синтетична переробка інформації вихідного тексту. Мета конспектування – вияв, систематизація, узагальнення найбільш цінної інформації. Види конспектування. Опорні слова для конспектування. Способи викладу матеріалу. Структурування обробленого матеріалу. Побудова логічних схем. Процес конспектування: сформованість сприйняття тексту, швидкість письма, скорочення слів. Конспектування кількох джерел. Власна оцінка оброблених джерел. Графічні засоби оформлення конспекту (використання кольору для виділення інформативних блоків у тексті). Редагування конспекту.

Анотування наукового джерела. Мета анотування. Об'єкти анотування: наукова стаття, монографія, дисертація, посібник та ін. Функції анотування: сигнальна, пошукова. Елементи анотації. Ключові слова для анотації. Види анотацій. Анотації за функціональним призначенням: довідкові, рекомендаційні. Основні аспекти змісту анотованих документів при складанні довідкової анотації. Маркери в анотації. Вимоги до анотування наукового джерела: внутрішньо логічна композиція, відбір відомостей, їх формулювання і розташування; мова анотації; стислість. Типові помилки при складанні анотацій: надлишковість, повтори, штампи, громіздкі словосполучення, складні конструкції, нечіткі визначення, невдалі вислови та ін. Етапи анотування наукового джерела. Модель довідково-рекомендаційної анотації наукового джерела: вступна частина (вихідні дані джерела), основна частина (перелік основних проблем та /або висновків тексту-джерела), заключна частина (актуальність і адресат джерела). Мовні стандарти для складання анотації.

Реферування наукового джерела. Реферативне читання наукових джерел за фахом. Основні функції реферату: інформаційна, пошукова. Об'єкти реферування: наукові статті, розділи з книг, патентні документи, депоновані рукописи. Класифікація рефератів: за належністю до певної галузі знань, способом характеристики первинного документу, кількістю джерел реферування (монографічні, реферати - фрагменти, оглядові або зведені, групові; за формою викладу (текстові, табличні, ілюстровані або змішані); за обсягом або глибиною розгортання теми. Реферат та автореферат: подібність і відмінність. Етапи підготовки реферату. План-макет поаспектного аналізу документу при реферуванні. Вимоги до тексту реферату: конкретність, точність викладу думок автора, чіткість, лаконічність, дотримання стилю, обсяг. Основні способи реферативного викладу тексту: Мовні кліше для підготовки реферату наукового джерела. Редагування наукового тексту. Види редагування: вичитка; скорочення; обробка; переробка.

Тема 2.3. Мовне оформлення результатів наукової роботи

Мова і стиль викладу у науковій роботі. Вибір теми. Принципи вибору теми. Визначення структури наукової роботи. Складання робочого плану. Шляхи наукового пошуку та аналізу обраної теми. Опрацювання літературних джерел. Прийоми роботи з науковим текстом. Бібліографічний опис. Робота з українськими ресурсами мережі Інтернет. Програма наукового дослідження та його понятійний апарат. Методи наукових досліджень. Створення тексту науково-дослідної роботи. Композиційна організація наукового тексту: розділ, параграф, шрифтове виділення,

графічне оформлення.

План наукового тексту. Типи планів. Принципи складання плану наукового тексту: членування тексту на смислові блоки; визначення основної думки кожного виділеного смислового блоку; формулювання пунктів плану. Графічна культура оформлення плану. План розгорнутого змісту наукового тексту і його композиційні блоки: вступ, основна частина, висновки. План згорнутого (стислового) змісту наукового тексту і його композиційні блоки: заголовок, анотація, зміст.

Заголовок наукового тексту. Можливі варіанти заголовків (у вигляді питання, окличного, розповідного речення). Вимоги до заголовка: відповідність означеній проблемі, лаконічність, однозначність, конкретність. Номінативна, інформативна, експресивно-апелятивна функції заголовка. Узгодження назви і змісту розділів з темою дослідження. Змістова насиченість і змістова коректність наукової інформації в основній частині. Збереження концептуальної ідеї дослідження. Логіка переходів від одного параграфу до наступного. Стилистична одноманітність формулювань. Дотримання принципу авторської скромності. Перевірка «чорнового» варіанту тексту наукової роботи: уточнення, доповнення, редагування. Посилання як сукупність бібліографічних відомостей про цитовану працю. Роль посилань у тексті, їх кількість і потреба. Вимоги до посилань.

Цитування. Види цитат: цитати-тези або докази; цитати-аргументи. Загальні вимоги до цитування. Цитування з першоджерел. «Непряме» цитування. Типові помилки при цитуванні. «Некоректне цитування» з наукових джерел. Компіляція і плагіат. Мовні кліше при цитуванні наукових джерел. Умовні позначення. Скорочення. Оформлення прізвищ та ініціалів у науковому тексті та у списку використаних джерел.

Оформлення списку використаних джерел: у порядку появи посилань у тексті; в алфавітному порядку. Оформлення електронних джерел інформації.

Мовні недоліки наукових робіт. Лексичні помилки: змішування паронімів, мовленнєва недостатність і надмірність. Експресивно забарвлені слова в неекспресивному мовленні, немотивоване використання розмовних, просторічних слів, вульгаризмів, застарілих слів і неологізмів, неправильне вживання слів з переносним значенням. Помилки у вживанні фразеологічних зворотів, синонімів, неправильне використання запозиченої лексики. Граматичні помилки: помилки словотворення; в утворенні форм іменників, прикметників, займенників, дієслів. Порушення принципу узгодження, керування, зв'язку між підметом і присудком. Помилки в побудові речень з дієприслівниковим зворотом, у реченнях з однорідними членами. Змішування прямої і непрямої мови. Причини мовних огріхів. «Екологія» наукової мови (О.Сербенська).

Тема 2.4. Наукова стаття як самостійний науковий твір

Різновиди апробації результатів наукового дослідження: наукова стаття, науковий виступ, монографія, навчальний посібник. Наукова стаття як один із видів наукових публікацій. Вимоги до змісту, форми, мови наукової статті. Основні компоненти наукової статті. Обсяг наукової статті. Види наукової статті: за змістом, читацьким призначенням, кількістю авторів. Методи написання статті: конструктивно-синтетичний; критико-аналітичний. Етапи роботи над науковою статтею. визначення мети написання статті. Підготовка першого варіанту статті на основі плану (тез). Відображення ключових слів назви в науковому тексті. Межі теми і обсяги наукової інформації у статті. План статті. Концептуальна інформація у вступі і у висновках. Аналіз наукового тексту. Критична оцінка результатів роботи. Компоненти вступу: постановка проблеми, її актуальність; науково-практичне значення того, що досліджуватиметься в основній частині, методи дослідження, джерельна база; аналіз останніх публікацій, в яких започатковано розв'язання означеної проблеми і на які спирається автор; виділення питань, яким присвячується стаття; формулювання мети і завдання статті. Основні тези-відповіді на завдання статті. Визначення використовуваних у статті термінів. Основна частина статті:

повне обґрунтування отриманих результатів. Висновки статті: узгодженість між назвою, метою, завданнями і висновками. Досягнення мети статті. Перспективи наступних розвідок з питань, що розглядаються. Самоконтроль виконаної роботи на змістовому, логічному, мовностилістичному рівнях. Цитування у статті. Мовні кліше в науковій статті: для передачі мотивації актуальності теми і важливості дослідження; розгляду історії та сучасного стану розробки питання в науковій літературі; формулювання мети і завдань, викладу суті дослідження. Лексико-граматичні конструкції для оформлення власного бачення проблеми. Мовні засоби для передачі впевненості, критики, незгоди, спростування, припущення. Мовні кліше для висновків, пропозицій. Мовні огріхи в науковій статті.

Тема 2.5. Науковий відгук і наукова рецензія

Поява жанру відгуку в ХІХ – на початку ХХ ст. Види відгуків. Обсяг відгуку. Вимоги до відгуку-характеристики: оцінювання актуальності повноти і завершеності роботи, напрямів упровадження одержаних результатів, умінь студента працювати з науковою і довідковою літературою (в тому числі іноземною мовою), з електронними ресурсами; характеристика рівня розвитку дослідницьких навичок, ступеня самостійності, умінь організувати роботу над змістом структурних частин). Обґрунтування цінності отриманих результатів і висновків, їх відповідність поставленим цілям і завданням, оцінювання новизни практичної частини. Дотримання графіку виконання роботи і відповідальності виконавця, його організованості, підтвердження готовності виконаної роботи до захисту. Відгук-рецензія, його функції (інформувальна, оцінювальна, прагматична, рекламна). Основні тематичні блоки наукової рецензії: автор, уявний адресат, призначення, основні прийоми. Вибір об'єкта рецензування. Критерії оцінки до наукового твору. Етапи підготовки відгуку-рецензії. Визначення предмета наукового аналізу (доповідь, реферат, журнальна стаття, твір-есе, автореферат, дисертація тощо). Вимоги до відгуку-рецензії: повнота, глибина, всебічність розкриття теми; новизна та актуальність поставлених завдань і проблем (для певної галузі знань, розв'язання практичних завдань тощо); коректність аргументації і системи доказів; достовірність результатів; переконливість висновків; творче використання наукової і методичної літератури з означеної проблеми; повнота списку використаних джерел; ступінь самостійності автора рецензованої роботи. Мова наукового тексту.

Культура цитування.

Роль діалогу (уявного) між рецензентом та автором твору, рецензентом і читачами. Автор рецензії як фахівець-аналітик чи полеміст. Вияв особистісних цінностей автора рецензії. Наукова коректність і доброзичливість рецензента. Виявлені недоліки та прорахунки в рецензованій роботі. Аргументування зауважень. Загальна оцінка роботи. Формулювання висновків з урахуванням виду і жанру рецензованого наукового джерела, його мети і поставлених автором завдань. Перевірка тексту рецензії на узгодженість між змістом і формою та на відповідність чинним мовним/мовленнєвим нормам. Редагування тексту рецензії. Мовні кліше для написання рецензії.

Змістовий модуль 3

Культура усної наукової комунікації

Тема 3.1. Виступ із науковим повідомленням

Риторика наукової мови – нова ідеологія наукового текстотворення та текстосприймання. Риторична організація наукових текстів. Усна наукова комунікація. Мовні відмінності усної і письмової форм наукового мовлення. Тема як предмет наукової розмови (доповіді, виступу).

Композиційно-логічна побудова усної наукової доповіді, повідомлення, виступу. Основні структурні елементи виступу. Ілюстративний матеріал, сухі факти й цифри «вголос». Етапи підготовки наукового виступу. Іntenція, диспозиція, елокуція, меморія, акція, релаксація. Іntenція (винайдення). Формування задуму, визначення мотивації виступу. Тема, ідея, концепція виступу. Вимоги до назви теми

виступу: лаконічність, зрозумілість, конкретність. Мета виступу. Збір, систематизація, критичне осмислення науково-довідкового друкованого й електронного матеріалу. Запис прочитаного. Вимоги до записів. Посилання на літературні джерела. Етапи виступу. Диспозиція (розташування). Обмірковування матеріалу, структурування його за різними видами читання (оглядовим, пошуковим, суцільним). Складання деталізованого плану виступу (вступу, основної частини, висновків). Композиція виступу: блоки, акумуляція деталей, акцентування суттєвих моментів. Визначення проблем дискусійного характеру. Добір фактичного матеріалу (в т. ч. можливих таблиць, діаграм, графіків, схем тощо) до кожного пункту розробленого плану. Прогнозування можливих запитань слухачів та відповідей під час обговорення виступу. Формулювання висновків. Обмірковування вступної частини наукового виступу. Елокуція (словесне оформлення думки). Редагування ключових слів, стилістичне оформлення виступу. Перевірка матеріалів виступу на відповідність основним вимогам; логіці викладу, точності інформації, чинним мовним/мовленнєвим нормам. Вибір мовних засобів. Мовні огріхи у виступі. Меморія (запам'ятовування). Підготовка виступу з опорою на текст. Опанування тексту риторично (необхідні паузи, модуляція голосу). Тренування виступу. Проведення хронометражу виступу. Внесення необхідних уточнень і виправлень у тексті виступу. Акція, або публічне виголошення промови. Психологічні і логічні паузи у виступі. Техніка мовлення, дихання, голос, дикція, темп, паузи, інтонація, наголос. Потенційна мова жестів. Використання власних голосових можливостей. Різноманітність тональних рисунків у виступі. Дотримання регламенту виступу. Контакт з аудиторією. Міміка і жестикуляція. Недоліки в усному науковому мовленні: алогічність і алогізми в конструюванні тексту; невиправдані повтори, недостатньо або надлишково структурована інформація. Релаксація (ослаблення напруження), самоаналіз. Аналіз змістової і композиційної сторони виступу крізь призму спілкування з аудиторією, її сприйняття адресатом. Характер концентрації уваги, основні причини її ослаблення. Прийоми контакту з аудиторією. Аналіз відповідей на питання аудиторії. Спільне і відмінне в науковій статті і науковому виступі. Недоліки наукових виступів.

Тема 3.2. Мовленнєва поведінка в усній науковій дискусії, полеміці

Оратор і аудиторія. Мистецтво ефективної усної переконуючої комунікації. Монологічні (доповідь, повідомлення, виступ) та діалогічні (наукова бесіда, дискусія) жанри усного наукового мовлення. Наукові конференції, наукові дискусії, творчі диспути як засіб вияву культури наукової мови. Правила коректного ведення дискусії. Наукова полеміка. Коректні полемічні прийоми. Вербальні і невербальні засоби встановлення і підтримки контакту оратора з аудиторією. Емоційність і коректність виступу. Основні види аргументів. Суперечка як основа професійної дискусивно-полемічної мови. Роль «рецензента» на прес-конференції. Етикет публічного захисту наукової роботи. Мовна поведінка здобувача (виклад змісту, переконання опонентів, вираження згоди /незгоди, вдячності).

Тема 3.3. Презентація наукового виступу

Комп'ютерний дискурс. Комп'ютерна презентація наукового виступу. Мета і ознаки електронної презентації наукового виступу: поліадресатність; варіативність. Підкреслення, виділення тексту кольором, великими буквами, шрифтами (курсивом, жирним, напівжирним, підкресленим), використання рисунків, фотографій, художніх ілюстрацій. Комунікативні стратегії: стратегія привернення уваги, стратегія інформування. Комунікативне завдання адресата при сприйнятті електронного тексту, розташованого в мережі Інтернет: перехід від пасивного до активного засвоєння наданої в тексті інформації. Інтерактивне спілкування з авторами наукових текстів.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна / Заочна форма					
		Усього	У тому числі				
лекції	СЗ/ ПЗ		лаб. зан.	інд. завд	СРС		
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Наукова комунікація як складова наукової діяльності							
1.	Мовна особистість науковця-дослідника в соціокультурній парадигмі XXI ст.	6	1	1	-	-	4
2.	Науковий стиль української мови: загальна характеристика і специфічні риси. З історії становлення і розвитку наукового стилю української мови. Мовні особливості української наукової мови	10	1	1	-	-	8
3.	З історії становлення і розвитку наукового стилю української мови.	8	1	1	-	-	6
4.	Мовні особливості української наукової мови	6	-	-	-	-	6
Усього годин за ЗМ 1		30	3	3	-	-	24
Змістовий модуль 2 Культура писемного наукового мовлення							
1.	Наукові тексти різних жанрів: властивості і структурно-сміслові компоненти	5	1	1	-	-	4
2.	Композиція писемного наукового тексту	5	1	-	-	-	4
3.	Мовне оформлення результатів наукової роботи	10	-	-	-	-	10
4.	Наукова стаття як самостійний науковий твір	7	-	1	-	-	6
5.	Науковий відгук і наукова рецензія	9	-	1	-	-	8
Усього годин за ЗМ 1		36	2	3	-	-	32
Змістовий модуль 3 Культура усної наукової комунікації							
1.	Виступ із науковим повідомленням	6	1	1	-	-	4
2.	Мовленнєва поведінка в усній науковій дискусії, полеміці	9	-	-	-	-	8
3.	Комп'ютерна презентація наукового виступу	7	-	1	-	-	8
Усього годин ЗМ 3		22	1	2	-	-	20
Усього годин		90	6	8	-	-	76

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в навчально-методичних матеріалах з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в навчально-методичних матеріалах з дисципліни.

4.3. Самостійна робота

4.3.1. Самостійна робота аспірантів заочної форми навчання включає завдання до кожної теми.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в навчально-методичних матеріалах з дисципліни.

4.3.3. Виконання індивідуальних завдань не є обов'язковим і може здійснюватися окремими аспірантами з власної ініціативи або за пропозицією викладача.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в навчально-методичних матеріалах з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- традиційний усний виклад змісту теми;
- слайдова презентація.

На семінарських заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- ситуаційні завдання;
- побудова логічних схем;
- розрахункові вправи;
- редагування фахових текстів;
- публічні виступи;
- роздатковий матеріал.

Поточний контроль знань з навчальної дисципліни проводиться у формах:

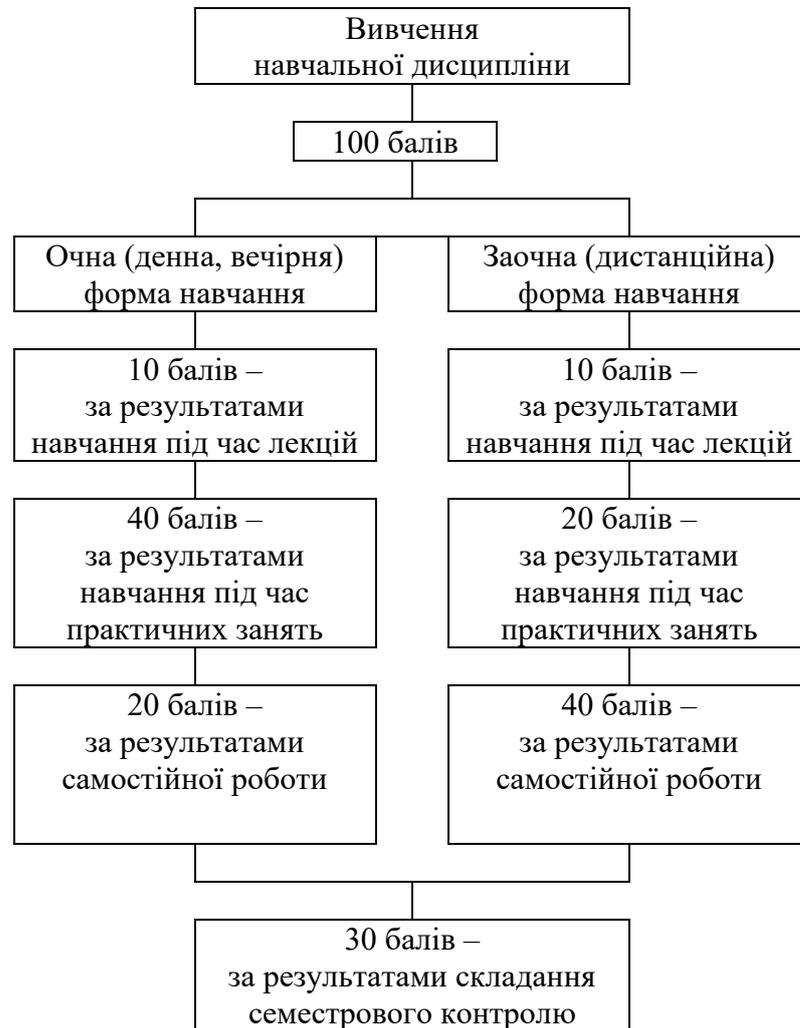
- 1) усне опитування на семінарських заняттях;
- 2) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 3) складання окремих видів документів за ситуаційними завданнями;
- 4) робота із словниками; опрацювання фахової термінології;
- 5) робота із фаховими науковими текстами: редагування, коректування словосполучень, речень, текстів;
- 6) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного /письмового заліку.

Структура залікового білету включає 2 теоретичних питання та практичне завдання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Наррахування балів з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих аспірантом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань, визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Абрамович С. Д., Чікарькова М. Ю. Риторика: навч. посібник. Львів : Світ, 2001. 240 с.
2. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: навчальний посібник; за ред. О. Сербенської. Львів: Світ, 2004. 152 с.
3. Бабиш Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. 434 с.
4. Богдан С.К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ: Рідна мова, 1998. 476 с.
5. Віт Н.П., Румянцева О.А. Презентація наукового дослідження у форматі Power Point: метод. рек. до навчальної дисципліни «Академічне письмо іноземною мовою (англійською)» для здобувачів третього рівня вищої освіти. Одеса: ОНУ, 2021. 24 с.
6. Гарбар І. В., Гарбар А. І. Культура мовлення: навчальний посібник. Миколаїв: НУК, 2023. 228 с.

7. Гарбар І.В., Петрович Л.І., Гарбар А.І. Довідник зі слововживання. Миколаїв: НУК, 2021. 76 с.
8. Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю : навчально-методичний посібник. Луганськ : Світанок, 2013. 138 с.
9. Горошкіна О., Груба Т. Українська наукова мова: теорія і практика : навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2023. 108 с.
10. Гриценко Т. Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. Київ : Центр навч. літ., 2007. 344 с.
11. Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення. Вінниця: Нова книга, 2003. 472 с.
12. Загнітко А.П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк, 2004. 421 с.
13. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця, Нова книга, 2004. 576 с.
14. Колоїз Ж. В. Українська наукова мова. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 135 с.
15. Кравець Л.І. Культура української фахової мови: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
16. Кузнецова Г. П., Корчова О. М., Кухарчук І. О., Холявко І. В. Культура мовлення та риторика : навчальний посібник. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 324 с.
17. Культура фахового мовлення: навч. посібник / за ред. Н. Д. Бабиш. Чернівці : Книги-XXI, 2005. 527 с.
18. Мацько Л. І., Денищак Г. О. Українська наукова мова (теорія і практика): навчальний посібник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. 272 с.
19. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
20. Селігей П. Світло і тіні наукового стилю: монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.
21. Семенов О. М. Культура наукової української мови: навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
22. Семенов О. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): монографія. Київ: Педагогічна думка, 2007. 278 с.
23. Терещенко В. М., Панченко А. О. Методика реалізації Українського правопису в новій редакції у закладах загальної середньої освіти. Харків : Соняшник, 2019. 256 с.
24. Типологія помилок у науковому тексті : зб. наук. пр. / відп. ред. Т. В. Симоненко. Черкаси : Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, 2011. 118 с.
25. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Баранник Д.Х. Усний монолог (загальні особливості мовної структури). Дніпропетровськ, 2003. 144 с.
2. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 20 с.
3. Богдан С.К. Семантична визначеність вставних одиниць у науковому тексті. Українське мовознавство. Київ: Вища школа, 2008. Вип. 15. С. 124–129.
4. Ботвина Н.В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови: навчальний посібник. Київ: Артек, 1998. 190 с.
5. Вінніков В.А. Пам'ятка молодим вченим з написання наукових праць. Український радіологічний журнал. 2009. № 17. С. 7–9.

6. Волкотруб Г. Практична стилістика української мови: навчальний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 256 с.
7. Гарбар І.В. Найтипівіші лексичні помилки у фаховому мовленні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2021. № 51. том 1. С. 27–30.
8. Гінзбург М.Д. Десять відомих правил українського ділового та наукового стилю, зведені в систему. Стандартизація, сертифікація, якість. 2004. № 2. С. 22–28.
9. Голуб Н.Б. Риторика у вищій школі: монографія. Черкаси: Брама-Україна, 2008. 400 с.
10. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.
11. Дротянко Л. Наукова і побутова мови у процесі взаємопроникнення культур. Вісник НАН України. 2005. № 11. С. 51–58.
12. Дядюра Г.М. Функціональні параметри образності в науковому стилі (на матеріалі текстів природничих та технічних наук): Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Черкаси, 2001. 18 с.
13. Євтушенко І. П. Науковий стиль української мови. Київ : Либідь, 2020. 256 с.
14. Жайворонок В.В. та ін. Українська мова в професійній діяльності: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2006. 431 с.
15. Зелінська Н.В. Сучасний науковий дискурс: парадокси розвитку. Вісник Київськ. міжн. ун-ту. 2004. Вип. 3. С. 13–25.
16. Карпіловська Є. Структурні зміни української наукової термінології протягом двадцятого сторіччя. Проблеми української термінології. Вісник НУ «Львівська політехніка». 2004. № 503. С. 3–8.
17. Клещова О.Є. Культура мови, культура мовлення та правописні норми: лінгвістична вікторина. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія.* 2021. № 51. том 1. С. 54–58.
18. Коваль А.П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. Структура наукового тексту. Київ, 2012. 306 с.
19. Кочерга О. Деякі міркування про шляхи і манівці розвитку української наукової термінології. Сучасність. 1994. № 399–400. С. 173–182.
20. Культура мовлення вчителя-словесника. Луганськ: Навчальна книга, 2007. 111 с.
21. Михайлова О.П. Українське наукове мовлення. Лексичні та граматичні особливості: навчальний посібник. Харків, 2000. 97 с.
22. Нагорна О. О. Мова як інструмент маніпуляції: стилістичний аналіз використання лексики у політичному й діловому дискурсі. Закарпатські філологічні студії. 2023. № 32 (2). С. 64–68.
23. Непійвода Н. Автор наукового твору: спроба психологічного портрета. Мовознавство. 2001. № 3. С. 11–23.
24. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 80 с.
25. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
26. Степчук Ю. Когнітивний підхід до вивчення української мови як шлях до вдосконалення комунікативної компетенції студентів. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Випуск 73. Том 3. 2024. С. 240-244. <http://www.apfn-journal.in.ua/73-3-2024>
27. Степчук Ю. Комунікативні стратегії взаємодії у діловому спілкуванні. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 33 (72) № 4. 2022. С. 67-70. https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/4_2022/part_1/13.pdf

28. Степчук Ю. Проблема концеляриту в українській діловій комунікації. Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. № 57. 2022. С. 180-185. <http://www.aphn-journal.in.ua/57-3-2022>
29. Степчук Ю. Риторичний потенціал порядку слів у текстах україномовних та англomовних новинних повідомлень. Закарпатські філологічні студії. Ужгород. Випуск 27. Том 2. 2023. С. 199-203. <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/index.php/27-2-2023>
30. Степчук Ю. Сучасний молодіжний сленг української молоді. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2022. №24. С.45-50. <http://apfp.khnu.km.ua/wp-content/uploads/sites/5/2022/07/apfp-2022-n24.pdf>
31. Степчук Ю. Фраземіка в українському політичному дискурсі: структура, семантика, прагматика. Закарпатські філологічні студії. Ужгород. Випуск 28. Том 2. 2023. С. 234-248. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/29/part_2/13.pdf
32. Сурмін Ю. Науковий текст: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посібник. Київ: НАДУ, 2008. 184 с.
33. Тернавська Т. До проблеми експресивності наукового мовлення. Вісник Луганськ, держ. пед. ун-ту імені Т. Шевченка. Серія «Філологічні науки». Луганськ: Альма-матер, 2001. № 3. С. 134–140.
34. Чак Є.Д. Складні випадки правопису та слововживання. Київ: А.С.К, 1998. 272 с.
35. Чепіга І.П. Мовленнєві особливості наукового тексту: текст-міркування, текст-доказ. Лінгвістичні студії. Донецьк. 2002. Вип. 10. С. 157–161.

Інформаційні ресурси

1. Наукова періодика України: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Сайт Українського мовно-інформаційного фонду: <http://www.ulif.org.ua>
3. Українська мова в Інтернеті: <http://www.nowamowa.com.ua>
4. Культура мови: <http://www.kultura-mowy.wikidot.com>